

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Gjej kohë. Parandallo. Jeto.

Studim mbi shëndetin riprodhues në komunën e Pejës, Deçanit, Istogut, Klinës dhe Gjakovës

Hyrje

Nocioni i shëndetit riprodhues të grave i referohet funksionalitetit të sistemit riprodhues që funksionon për shkak të organeve seksuale të femrave, të tilla si: zhvillimi i fetusit, lindja e fëmijës dhe ushqimi i fetusit pas lindjes. Në këtë drejtim, mbrojtja e shëndetit riprodhues përfshin edukimin për seksualitetin dhe riprodhimin, si dhe parandalimin, diagnostikimin dhe trajtimin e sëmundjeve dhe çrregullimeve të ndryshme në atë fushë.

Sfidat më serioze shëndetësore në lidhje me shëndetin riprodhues të grave, si në botë dhe në Kosovë, janë kanceri i gjirit dhe kanceri i qafës së mitrës. Statistikat janë alarmante dhe të parezistueshme, por rëndësia është se në të dy rastet e sëmundjeve malinje ekzistojnë masa parandaluese dhe kështu arrijnë shanse shumë të mira për shërim të plotë dhe të përhershëm. Mbani çelësin e shëndetit tuaj në duar.

Për të parë se sa janë të ndërgjegjësuarat gratë për rëndësinë e shëndetit riprodhues dhe sa i kushtojnë vëmendje gratë shëndetit riprodhues, ECMI Kosova, në kuadër të projektit "Aktivitetet Ndërkufitare në Sektorin e Shëndetit Riprodhues", financuar nga Bashkimi Evropian në kuadër të Programit të Bashkëpunimit Ndërkufitar Mali i Zi – Kosovë* 2014-2020, ka bërë një studim që synon komunat e mëposhtme: Pejë, Deçan, Istog, Klinë dhe Gjakovë.

*Ky mbishkrim nuk paragjykon statusin e Kosovës dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 Këshilli i Sigurimit i Kombeve të Bashkuara dhe opinioni i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Objektivi i këtij studimi ishin gratë e punësuara; gra të papuna dhe / ose që jetojnë në zonat rurale; studente të reja; gratë që punojnë në institucione ose në organizata joqeveritare; dhe gratë që i përkasin komuniteteve jo-shumicë.

Metodologjia

Ky studim është bërë duke shpërndarë pyetësorë nëpër komunat e synuara. Pyetësori përbëhej nga 24 pyetje dhe mund të gjendet në fund të studimit si Shtojca I. Fillimisht, një bazë e të dhënave për numrin e qytetarëve në komunat e synuara u nda sipas gjinisë. Të dhënat janë marrë nga Agjencia e Statistikave të Kosovës. Përcaktimi i numrit të grave që i kemi pasur target i ndahet secilës komunë bazuar në numrin e grave që jetojnë në atë komunë. Tabela më poshtë tregon se sa gra morën pjesë në këtë studim, të ndarë në komuna dhe kategori të ndryshme.

Komuna	Sipërfaqja në km2	Nr. i banorëve	Burra	Gra
Peja	603	96 450	48 152	48 298
Deçan	288	40 019	20 125	19 894
Istog	454	39 289	19 962	19 327
Klinë	38 496	38 496	19 193	19 303
Gjakovë	586	94 556	47 226	47 330
Totali:	40 427	308 810	154 658	154 152

Komuna	Gra të punësuara	Gra të papunësuar a/ose dhe nga zonat rurale	Vajza të reja/studente	Gra që punojnë në institucione ose OJQ	Gra të komuniteteve jo-shumicë
Peja	160	150	150	80	150
Deçan	60	50	50	50	
Istog	60	50	50	50	20
Klinë	60	50	50	50	20
Gjakovë	160	150	150	80	150

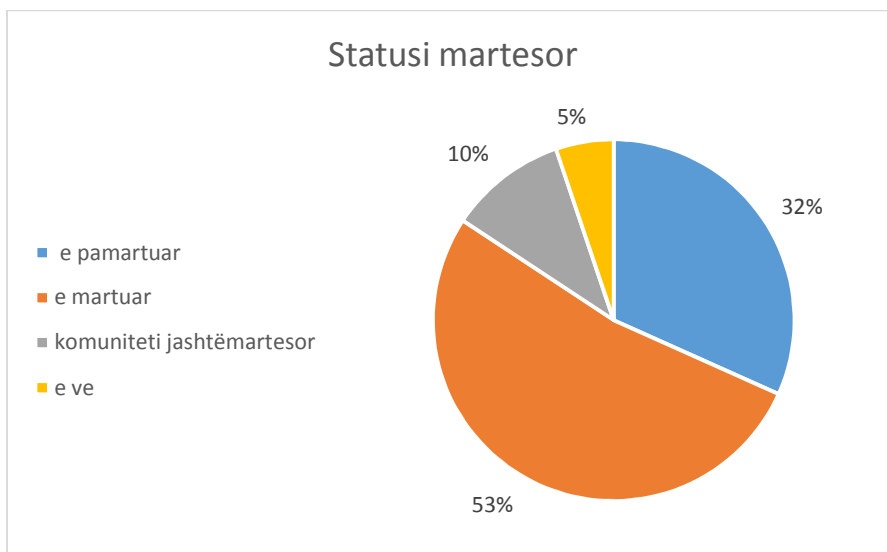
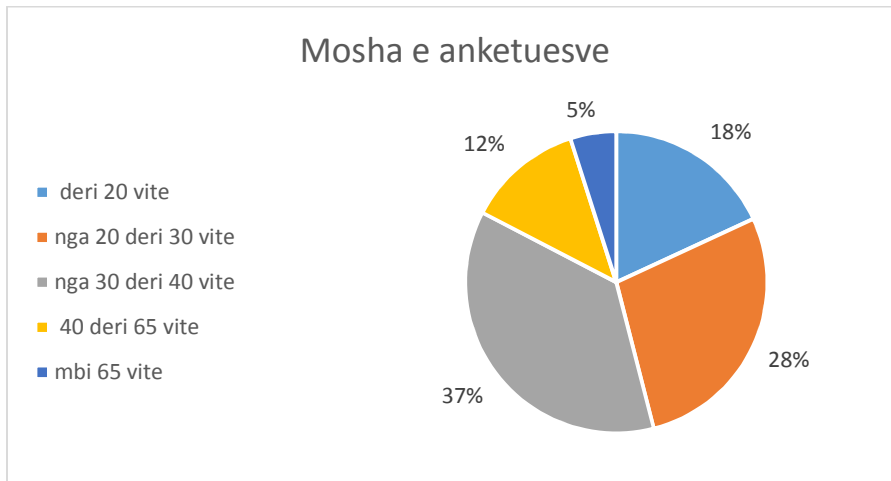

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Total women per category	500	450	450	310	340
---------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

Numri total i grave për secilën komunë	
Peja	690
Deçan	210
Istog	230
Klinë	230
Gjakovë	690
Total of women involved	2,050

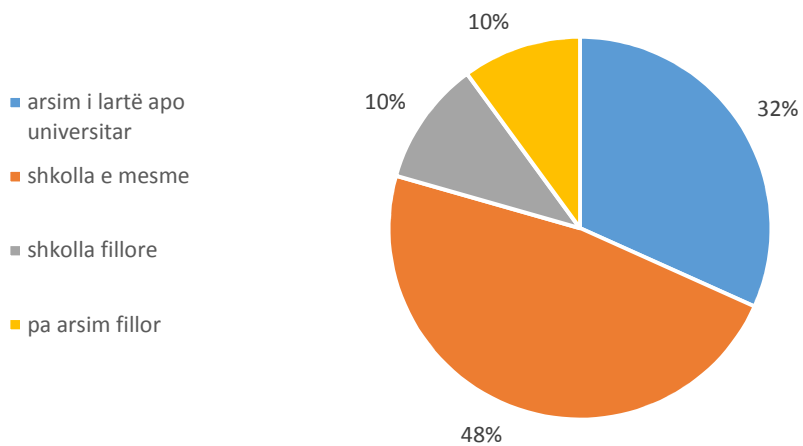
Të gjeturat

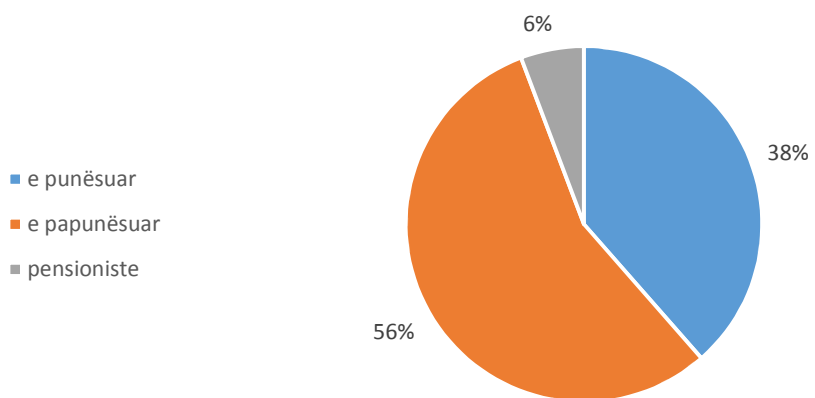

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Niveli i arsimit

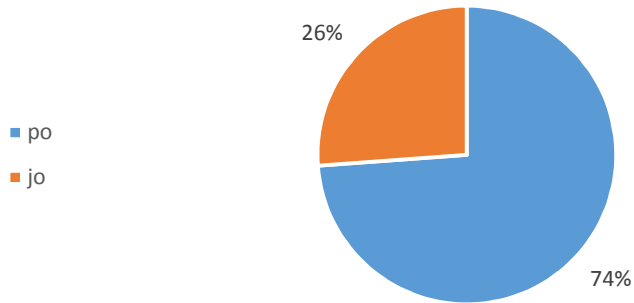
Statusi i punës

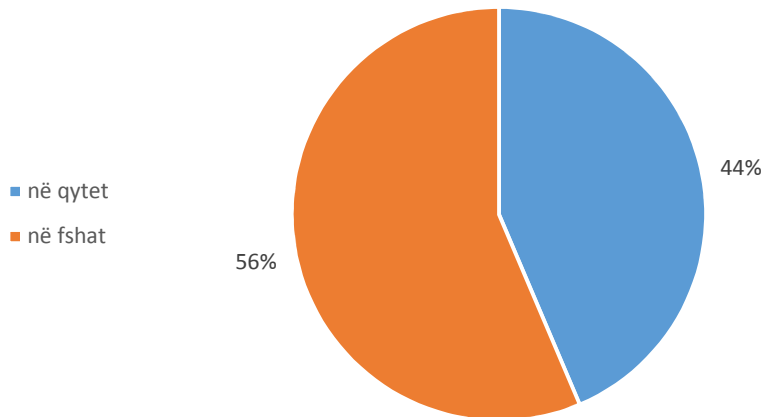

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

A jeni duhanpirëse?

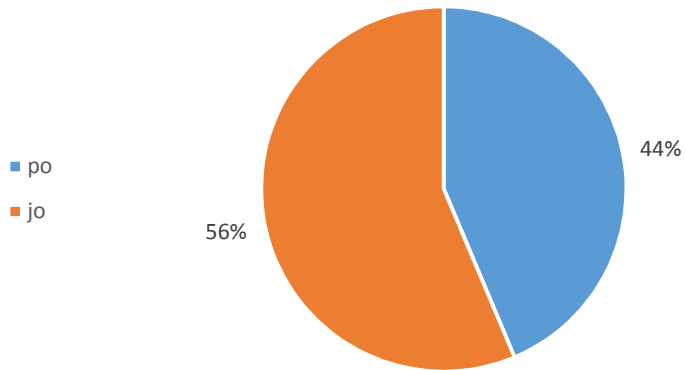
Ku keni kaluar shumicën e jetës suaj deri tani?

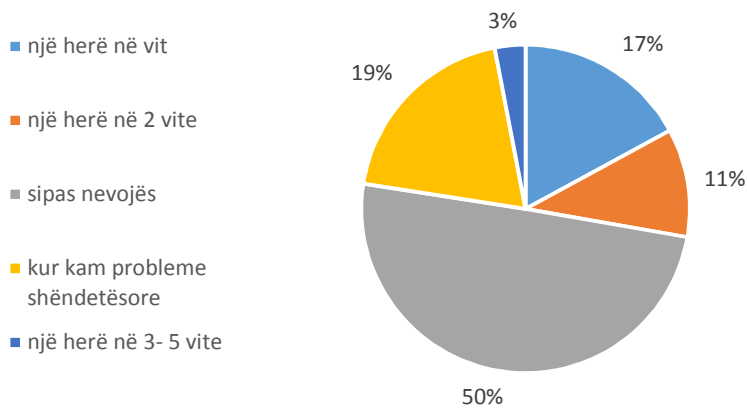

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

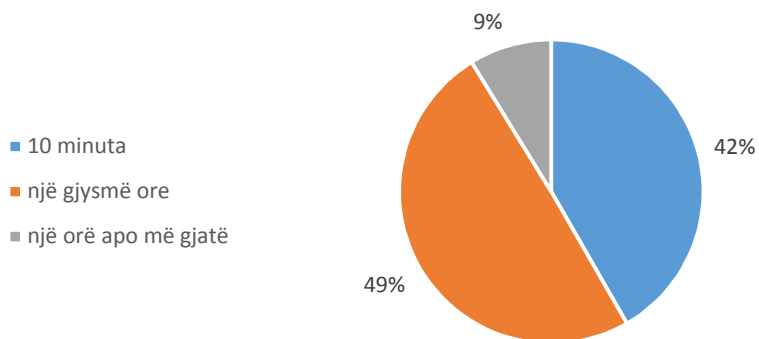
A keni ndonjë gjinekolog personal?

Sa shpesh e vizitoni gjinekologun?

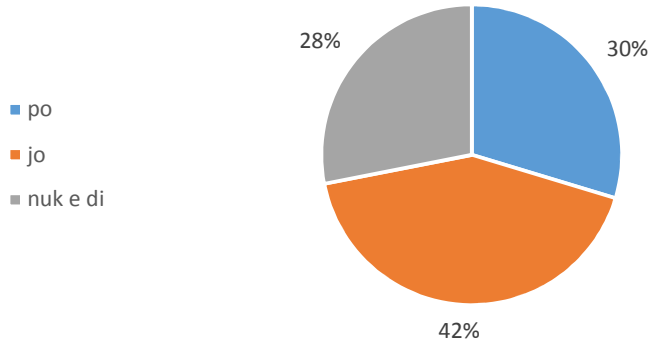
Sa kohë ju prisni për kontrollë tek gjinekologu?

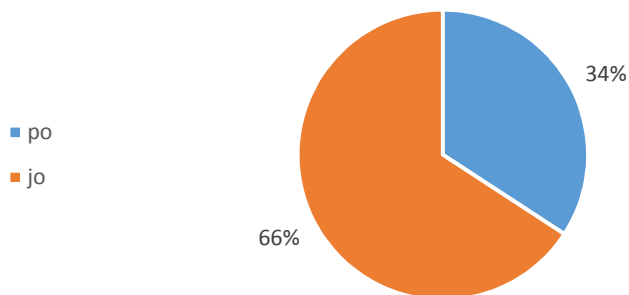

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

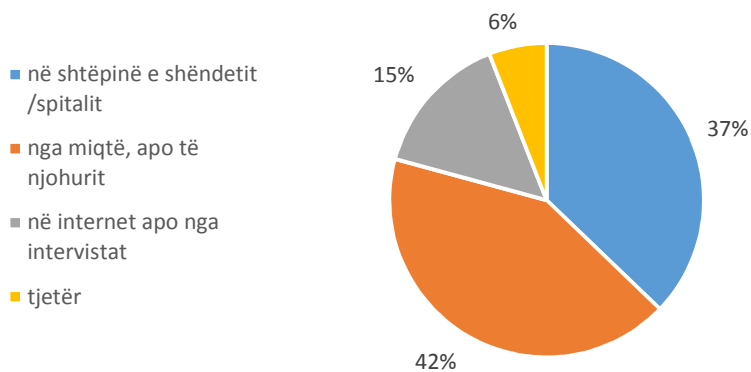
A mund ta bëni kontrollën e plotë për një ditë?

Në historinë tuaj familjare a ka pasur të semurë më kancer?

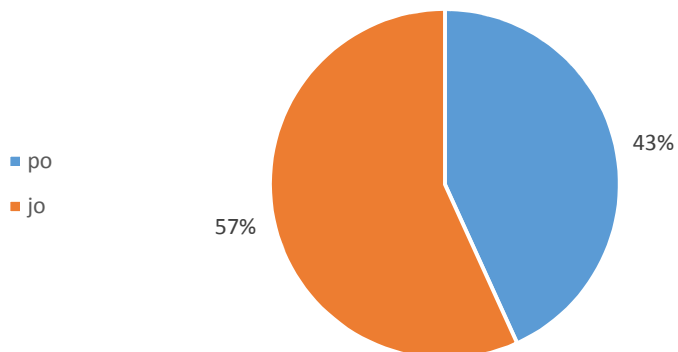
Ku informoheni për shëndetin riprodhues?

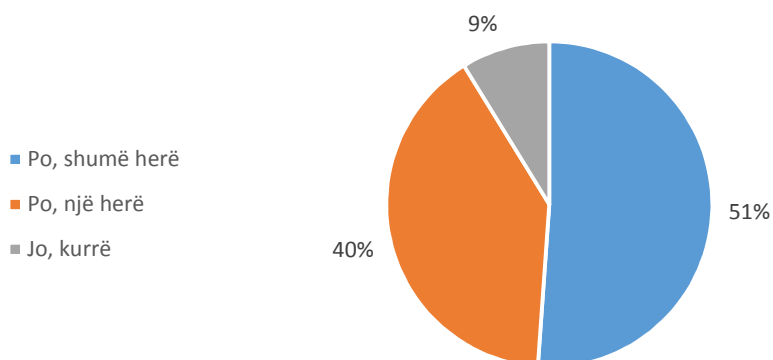

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

A e dini se çfarë është shëndeti riprodhues?

A keni bërë ndonjëherë një kontrollë gjinekologjike parandaluese, në kuptimin që nuk keni ndjerë asnjë dhimbje, por keni dashur të siguroheni se çdo gjë ishte në rregull?

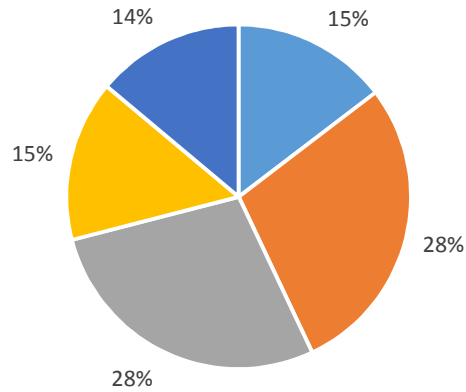

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

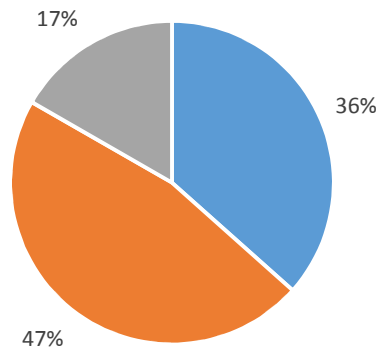
Sa jeni të njohur me rreziqet e kancerit të gjirit dhe qafës së mitrës?

- jam e njohur dhe mendoj se nuk është i shërueshëm
- jam e njohur dhe e di që është i shërueshëm
- mjaft e informuar
- nuk jam e sigurt
- pa mjaftueshëm e informuar

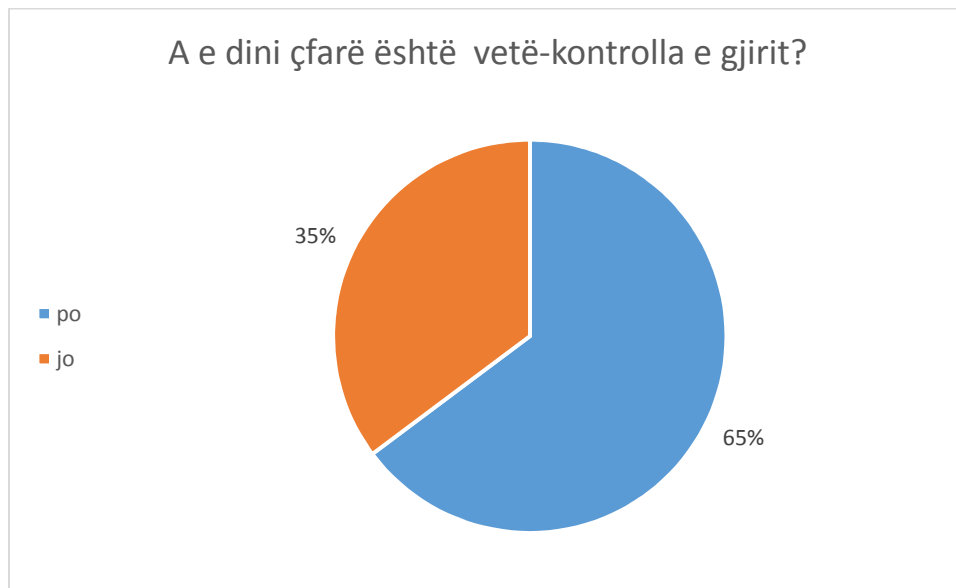
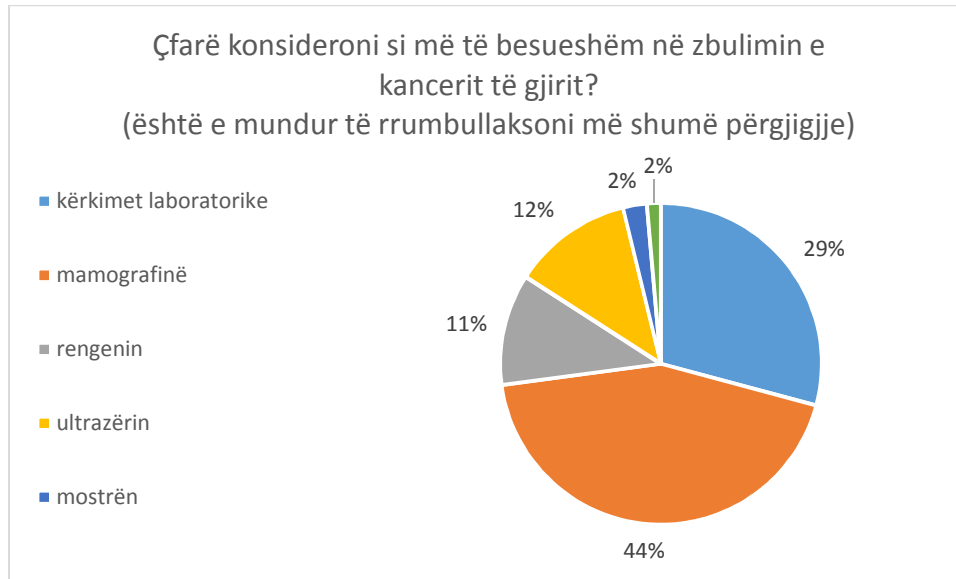
A e dini se ju mund të parandaloni shfaqjen e kancerit në qafën e mitrës?

- e di
- nuk jam e sigurt
- nuk e di

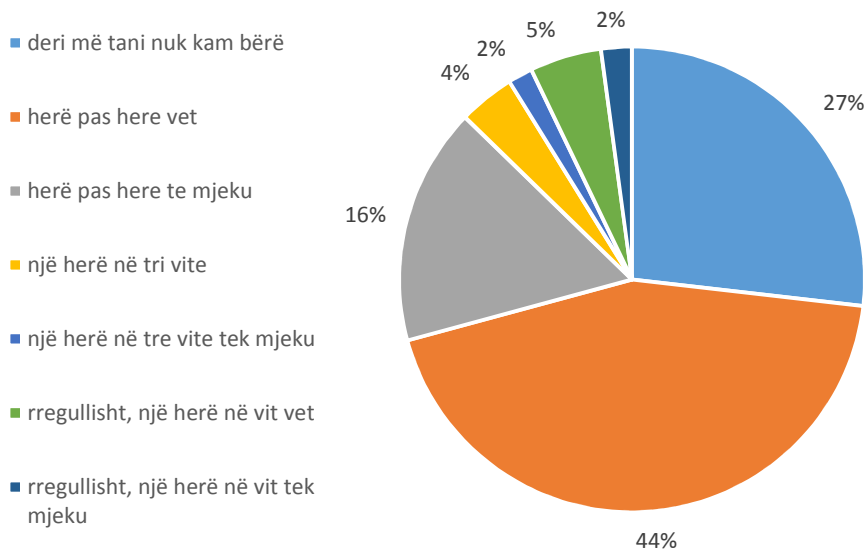
Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

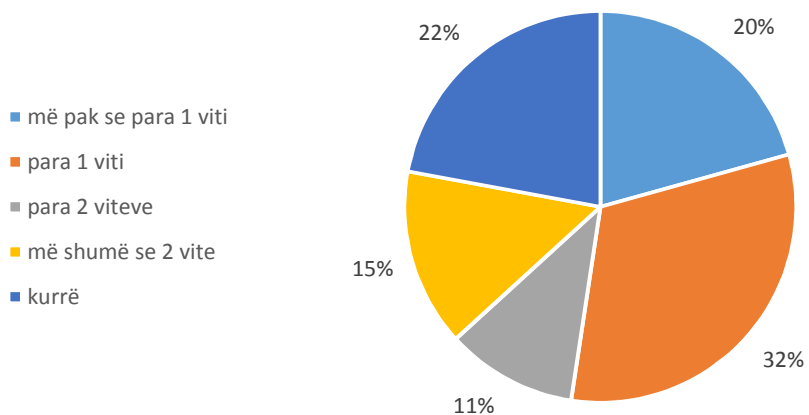

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Sa shpesh e bëni kontrollën rutinore?

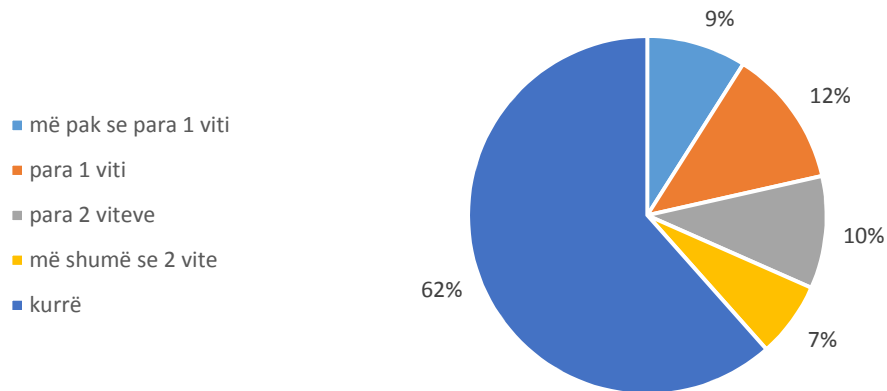

Kur ishte hera e fundit që keni bërë ultrazërin e gjirit?

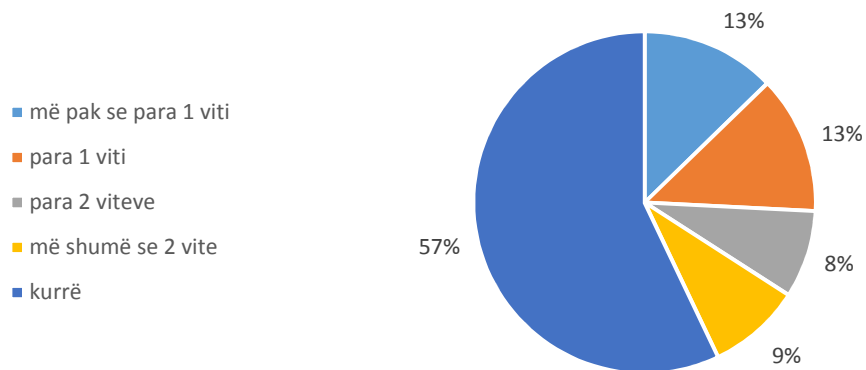

Kur ishte hera e fundit që keni bërë mamografinë e gjirit?

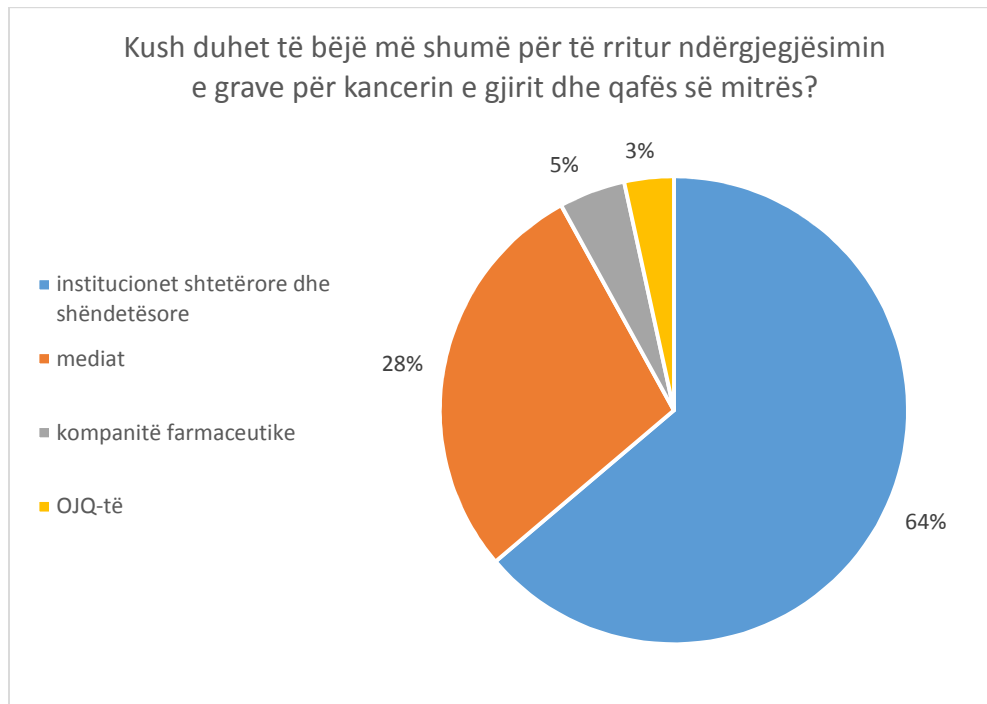

Kur ishte hera e fundit që keni bërë PAP - testin?

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Përfundime

Si të dhëna të paraqitura në tabelat e renditura në seksioni "Gjetjet", me gratë e përfshira në këtë studim kishim për qëllim të analizonim njohuritë e tyre për shëndetin riprodhues dhe masat parandaluese që ato marrin për të shmangur rrezikun e kancerit të gjirit dhe qafës së mitrës. Shumica e grave nuk kanë një gjinekolog personal, dhe gati 50% e tyre vizitojnë një vetëm kur mendojnë se është e nevojshme. Vetëm 3% e grave që ishin pjesë e sondazhit iu përgjigjën pozitivisht vizitave të tyre vjetore gjinekologjike.

Kur bëhet fjalë për njohjen e rreziqeve të kancerit të gjirit dhe qafës së mitrës, për fat të mirë, shumica e grave të anketuara kishin njohuri të mjaftueshme për këto dy sëmundje. Vetëm 15% e tyre ishin të pasigurt ndërsa 14% ishin jashtëzakonisht të painformuar. Megjithëse shumica e grave ishin të vetëdijshme për kancerin e qafës së mitrës, një përqindje e konsiderueshme e tyre nuk kishin njohuri ose nuk ishin të sigurt që kjo sëmundje mund të parandalohet dhe cilat hapa mund të ndërmerren.

Mamografia, ishte mënyra më e besueshme për gratë për të zbuluar kancerin e gjirit. Sidoqoftë, pavarësisht besimit, gjetjet e këtij studimi tregojnë se 62% e grave nuk kanë bërë kurrë mamografi në jetën e tyre. Shumica e grave ose 65% e atyre që ishin pjesë e këtij sondazhi, u përgjigjën se shpesh ato bëjnë vetë-kontroll të gjirit. Vihet re se ultrazëri preferohet si një mjet kontrolli mbi mamografinë, pasi 22% u përgjigjën se nuk kishin bërë kurrë një skanim me ultratinguj dhe 62% thanë se nuk kishin bërë asnjëherë mamografi.

Kur folëm për Pap testin, zbuluam se gratë, të paktën ato që ishin pjesë e kësaj ankete, nuk kanë njohuri dhe nuk e kanë bërë kurrë këtë test. Studimi tregon se 57% e grave nuk e kanë bërë kurrë atë, 13% e kanë bërë atë në një periudhë një vjeçare dhe 9% e kanë bërë atë në një periudhë prej 2 vjetësh ose më shumë.

Një numër i konsiderueshëm i grave të përfshira në këtë studim, ose 64% e tyre, marrin informacione mbi shëndetin riprodhues në shtëpi shëndetësore ose spitale në komuna të synuara dhe të tjerët i marrin ato nga interneti, miqtë dhe të njohurit. Është vërejtur se 57% e grave të

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

anketuara nuk dinin se çfarë është shëndeti riprodhues, rrjedhimisht 48% e tyre kurrë nuk kanë bërë një kontroll parandalues gjinekologjik për t'u siguruar që janë të shëndetshme.

Së fundmi, duke marrë parasysh rezultatet e këtij studimi dhe sugjerimin e grave të anketuara, Institucionet Shtetërore duhet të punojnë më shumë për të organizuar fushata të ndërgjegjësimit të shëndetit riprodhues, veçanërisht mbi kancerin e gjirit dhe qafës së mitrës dhe që trajtimi i kësaj sëmundje duhet të marrë një fokus më të madh nga gjinekologët në komunat e synuara. Për më tepër, aktivitete të ndryshme për ngritjen e vetëdijes duhet të organizohen nga kompani farmaceutike, media dhe organizata joqeveritare.

Hapat që janë marrë

Qendra Evropiane për Çështje të Pakicave në Kosovë (ECMI Kosovë) filloi zbatimin e projektit 18-mujor "Aktivitetet Ndërkufitare në Sektroin e Shëndetit Riprodhues" financuar nga Bashkimi Evropian përmes Programit të Bashkëpunimit Ndërkufitar Mali i Zi-Kosovë 2014-2020 me Fondacionin për Zhvillimin e Malit të Veriut - FORS Mali i Zi. Qëllimi i përgjithshëm i projektit është të kontribuojë në përmirësimin e shëndetit të grave në komunat e Pejës / Peç, Deçan / Deçane, Istog / Istok, Klinë / Klina dhe Gjakovë / Djakovica në Kosovë me theks të veçantë në grupet e ndjeshme sociale. Konkretisht, ky projekt synon të përmirësojë cilësinë e shërbimeve të shëndetit riprodhues dhe të rrisë ndërgjegjësimin e publikut për mbrojtjen e shëndetit riprodhues në komunat e synuara me fokus grupe të ndjeshme sociale.

Disa nga aktivitetet që janë implementuar:

- Shpërndarja e kolposkopë, ultratinguj, sterilizues, shkopinj për testimin e urinës, glukometra, rripa dhe shirita për glukometra, hemoglobinometra, CTG, teste shtatzënie, prezervativë, speculat.
- Organizimi i aktivitete sensibilizuese ku janë shpërndarë materiale promovues, përfshirë broshurën për shëndetin riprodhues, posterin për shëndetin riprodhues, fletoret, stilolapsat, dosjet, çantat dhe gotat.
- Organizimi i leksioneve për shëndetin riprodhues për nxënësit e shkollave të mesme;
- Transmetimi i spotit televiziv për shëndetin riprodhues.

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Për më shumë informata rreth projektit ju mund të kontaktoni Koordiantoren e Programit znj. Blerta Visoka ne visoka@ecmikosovo.org ose në 045 222 206.

Ky raport u përgatit me ndihmën financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e artikullit është përgjegjësi e vetme e Qendrës Evropiane për Çështje të Minoriteteve Kosovë (ECMI Kosova) dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet si pasqyrim i pikëpamjeve të Bashkimit Evropian.

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

Shtojca I

ANKETË

AKTIVITETET NDËRKUFITARE NË SEKTORIN E SHËNDETIT RIPRODHUES

INFORMATA TË PËRGJITHSHME

1. **Mosha e anketuesve**
 - a) deri 20 vite
 - b) nga 20 deri 30 vite
 - c) nga 30 deri 40 vite
 - d) Prej 40 deri 65 vite
 - e) Mbi 65 vite
2. **Statusi martesor**
 - a) e pamartuar
 - b) e martuar
 - c) komuniteti jashtëmartesor
 - d) e ve
3. **Niveli i arsimit**
 - a) arsim i lartë apo universitar
 - b) shkolla e mesme
 - c) shkolla fillore
 - d) pa arsim fillor
4. **Statusi i punës**
 - a) e punësuar
 - b) e papunësuar
 - c) pensioniste
5. **A jeni duhanpirëse?**
 - a) po
 - b) jo
6. **Ku keni kaluar shumicën e jetës suaj deri tani?**
 - a) në qytet
 - b) në fshat

SHPREHITË/HISTORIA

7. **A keni ndonjë gjinekolog personal?**
 - a) po
 - b) jo
8. **Sa shpesh e vizitoni gjinekologun?**
 - a) një herë në vit
 - b) një herë në 2 vite
 - c) sipas nevojës
 - d) kur kam probleme shëndetësore
 - e) një herë në 3- 5 vite
9. **Sa kohë ju prisni për kontrollë tek gjinekologu?**
 - a) 10 minuta
 - b) një gjysmë ore
 - c) një orë apo më gjatë
10. **A mund ta bëni kontrollën e plotë për një ditë?**
 - a) po
 - b) jo
 - c) nuk e di

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

MNE - KOS
IPA PROGRAMI I BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR
MALI I ZI - KOSOVË 2014-2020

EUROPEAN CENTRE
FOR MINORITY
ISSUES KOSOVO

11. Në historinë tuaj familjare a ka pasur të semurë më kancer?

- a) po
- b) jo

INFORMIMI I PYETËSORIT

12. Ku informoheni për shëndetin riprodhues?

- a) në shtëpinë e shëndetit /spitalit
- b) nga miqtë, apo të njohurit
- c) në internet apo nga intervistat
- d) tjetër

13. A e dini se çfarë është shëndeti riprodhues?

- a) po
- b) jo

14. A keni bërë ndonjëherë një kontrollë gjinekologjike parandaluese, në kuptimin që nuk keni ndjerë asnjë dhimbje, por keni dashur të siguroheni se çdo gjë ishte në rregull?

- a) Po, shumë herë
- b) Po, një herë
- c) Jo, kurrë

15. Sa jeni të njohur me rreziqet e kancerit të gjirit dhe qafës së mitrës?

- a) jam e njohur dhe mendoj se nuk është i shërueshëm
- b) jam e njohur dhe e di që është i shërueshëm
- c) mjaft e informuar
- d) nuk jam e sigurt
- e) pa mjaftueshëm e informuar

16. A e dini se ju mund të parandaloni shfaqjen e kancerit në qafën e mitrës?

- a) e di
- b) nuk jam e sigurt
- c) nuk e di

17. Çfarë konsideroni si më të besueshëm në zbulimin e kancerit të gjirit?

(është e mundur të rrumbullaksoni më shumë përgjigje)

- a) kërkimet laboratorike
- b) mamografinë
- c) rengenin
- d) ultrazërin
- e) mostrën
- f) bisedoni me mjekun për vështirësitë

18. A e dini çfarë është vetë-kontrolla e gjirit?

- a) po
- b) jo

19. Sa shpesh e bëni kontrollën rutinore të gjirit?

- a) deri më tani nuk kam bërë

20. Kur ishte hera e fundit që keni bërë ultrazërin?

- a) më pak se para 1 viti

Projekt i financuar nga Bashkimi Evropian

- b) herë pas here vet
- c) herë pas here te mjeku
- d) një herë në tri vite
- e) një herë në tre vite tek mjeku
- f) rregullisht, një herë në vit vet
- g) rregullisht, një herë në vit tek mjeku

- b) para 1 viti
- c) para 2 viteve
- d) më shumë se 2 vite
- e) kurrë

21. Kur ishte hera e fundit që keni bërë mamografinë e gjirit? 22. Kur ishte hera e fundit që keni bërë PAP-testin?

- a) më pak se para 1 viti
- b) para 1 viti
- c) para 2 viteve
- d) më shumë se 2 vite
- e) kurrë

- a) më pak se para 1 viti
- b) para 1 viti
- c) para 2 viteve
- d) më shumë se 2 vite
- e) kurrë

23. Kush duhet të bëjë më shumë për të rritur ndërgjegjësimin e grave për kancerin e gjirit dhe qafës së mitrës?

- a) institucionet shtetërore dhe shëndetësore
- b) mediat
- c) kompanitë farmaceutike
- d) OJQ-të

24. A mendon se duhet të përmirësohet puna e rehabilitimit për gratë / gjinekologu i zgjedhur dhe në çfarë kuptimi?

- a) po
- b) jo

Komente:

